

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)
Технологічний парк (м. Кельце, Польща)
Технологічний університет (м. Кельце, Польща)
Гуманітарно-економічна академія (м. Лодзь, Польща)
Яський університет ім. А. Й. Кузи (м. Яси, Румунія)

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
XIII Міжнародної науково-практичної конференції**

14-16 травня 2025 року

Частина I

**Вінниця-Луцьк
2025**

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця-Луцьк, 14-16 травня 2025 р. Вінниця, 2025. Ч. 1. 417с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства та регулювання соціальних проблем в сучасних умовах; сучасної парадигми менеджменту та публічно-владної діяльності; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства; фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного підприємництва та торгівлі; актуальні проблеми та перспективи розвитку маркетингових технологій в умовах євроінтеграції; теоретичний та прикладний аспекти проблем розвитку індустрії гостинності та харчової промисловості; історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти державотворчих процесів в умовах глобалізованого суспільства. Висвітлюються теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО; інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н. Л.**, д-р філос. наук, професор

Відповідальний секретар – **Мартінова Л. Б.**, д-р екон. наук, професор

Члени редакційної колегії:

Іваницька Н. Б., д-р філол. наук, професор, **Поліщук І. І.**, д-р екон. наук, професор, **Хачатрян В. В.**, д-р екон. наук, професор, **Чорна Н. М.**, д-р іст. наук, професор, **Бондар А. А.**, канд. наук з фіз. виховання і спорту, доцент, **Гнидюк І. В.**, канд. екон. наук, доцент, **Гусак Л. П.**, канд. пед. наук, доцент, **Крупельницька І. Г.**, канд. екон. наук, доцент, **Махначова Н. М.**, канд. екон. наук, доцент, **Тернова А. С.**, канд. техн. наук, доцент, **Хом'яченко С. І.**, канд. юрид. наук, доцент

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-918-182-4

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Богацька Н. М., кандидат економічних наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА БІЗНЕС....	9
Гарбар В. А., кандидат економічних наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ СУТІСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА.....	19
Красняк О. П., кандидат економічних наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПІДПРИЄМНИЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД.....	27
Кульганік О. М., кандидат економічних наук Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	39
Мартінова Л.Б., доктор економічних наук, професор Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ Хачатрян В.В., доктор економічних наук, професор Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	50
Мельничук О. П., кандидат економічних наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС ЄС: ЛАНДШАФТ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ВИКЛИКІВ.....	61
Непиталюк А. В., доктор філософії зі спеціальності «Економіка» Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФАНДРАЙЗИНГОВИХ КАМПАНІЙ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ.....	69
Осіпова Л. В., кандидат економічних наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	79

14. Open Budget – Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>. (дата звернення: 13.05.2025)

15. Офіційна фандрайзингова платформа України UNITED24. URL: <https://u24.gov.ua/uk>. (дата звернення: 13.05.2025)

16. Офіційний сайт Благодійного фонду «Повернись живим». URL: <https://savelife.in.ua/>. (дата звернення: 13.05.2025)

17. Офіційний сайт Благодійного фонду Сергія Притули. URL: <https://prytulafoundation.org/>. (дата звернення: 13.05.2025)

УДК 338.45:355.01:341.38(045)

Осіпова Л. В., кандидат економічних наук, доцент

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0959-5309>

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Проаналізовано стан національної економіки, реального сектору під час війни. Визначено основні напрями та обґрунтовано механізми забезпечення довготривалої стійкості промислового сектору: окреслено ключові фактори, що впливають на формування оновленої галузевої структури в умовах повоєнної трансформації, сформульовано підходи до розвитку пріоритетних галузей як основи для прискорення структурної модернізації, а також окреслено потенціал індустріальних змін в контексті євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: промислова політика, реальний сектор економіки, промисловий сектор.

Постановка проблеми. Від початку повномасштабної війни реальний сектор економіки України зазнав серйозних втрат, пов'язаних з руйнуванням матеріальних активів, виробничих і логістичних ланцюгів, об'єктів

інфраструктури, а також із втратою аграрних ресурсів, земель і трудового потенціалу. У 2023 році спостерігалася певна позитивна динаміка у відновленні галузей реального сектора, що стало можливим завдяки активізації внутрішнього попиту – зокрема, на продукцію для Збройних сил України та для відбудови критичної інфраструктури. Також позитивно вплинули стабілізація енергозабезпечення, перенесення виробничих потужностей у безпечніші регіони, спрощення умов зовнішньої торгівлі та розширення альтернативних шляхів експорту.

Однак відновлення і розвиток реального сектора здебільшого продовжують базуватись на традиційних ресурсних та географічних перевагах, а не на використанні наукових і технологічних інновацій. Такий підхід протягом багатьох років стримував економічне зростання країни, закріплюючи її сировинну орієнтацію та не дозволяючи реалізувати потенціал, який можливий за умов глибшої внутрішньої переробки ресурсів, технологічної модернізації та впровадження інноваційних рішень у промислове виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах війни та майбутнього відновлення держави промислова політика набуває особливої актуальності, що зумовлює зростання наукового інтересу з боку українських дослідників. Їхні напрацювання суттєво сприяють формуванню оновленої промислової політики, здатної реагувати на безпрецедентні виклики які постали перед Україною. Так, у роботах Л. В. Дейнеко проаналізовано масштаби втрат, яких зазнала українська промисловість унаслідок війни. О. О. Охтеня і А. С. Дасів зосередили увагу на моделюванні перспектив розвитку національної промисловості в довгостроковій перспективі за умов воєнного стану. О. І. Амоша підкреслює роль виробничої інфраструктури в процесах повоєнної реконструкції. Проблематику стійкості та адаптивності промислового сектору досліджує Д. Ю. Череватський, а А. В. Шевченко аналізує стратегічні напрями промислової політики в умовах війни та відбудови [9]. У контексті змін у безпековому й економічному середовищі нагальною постає потреба у визначенні ключових пріоритетів нової промислової політики та розробленні ефективних

інструментів, здатних забезпечити оперативну адаптацію, стійкість промислового комплексу та його функціонування як основи економічного відновлення країни.

Мета статті. Формування науково обґрунтованих підходів, встановлення стратегічних пріоритетів і розробка практичних рекомендацій щодо зміцнення та розвитку реального сектора економіки України в умовах війни й подальшого відновлення, підвищення його стійкості до воєнних ризиків і загроз, а також забезпечення сталого економічного зростання в повоєнний період.

Виклад основного матеріалу. З початком широкомасштабної агресії значно посилюється ризик подальшого технологічного відставання української економіки. Протягом 11 місяців 2022–2023 років понад дві третини товарного експорту України складали поставки продукції гірничо-металургійного та агропромислового секторів. Особливо помітною є зростаюча частка зернових культур і насіння у загальній структурі експорту: з 21,7 % у 2021 році цей показник зріс до 30,3 % за аналогічний період 2023 року. Одночасно виробничий потенціал переробної промисловості зазнав суттєвих втрат через руйнування ключових об'єктів у базових секторах – таких як чорна металургія, хімічна промисловість і машинобудування. Це призвело до зменшення їх ваги у загальній промисловій структурі в порівнянні з довоєнним періодом (2021 рік), за винятком машинобудівного сектору, який частково утримує позиції завдяки військовим замовленням. Водночас зросло значення харчової, легкої, деревообробної та меблевої промисловості.

У 2024 році машинобудівний сектор продемонстрував найвищу динаміку зростання серед промислових галузей. Його частка у загальній структурі промисловості зросла з 2,5% у 2023 році до 3,9% у 2024-му. Аналізуючи динаміку за абсолютними показниками, можна зафіксувати зростання кількості новостворених підприємств у галузі на понад 34%. Якщо у 2023 році було зареєстровано 670 нових компаній у сфері машинобудування, то у 2024 році їхня кількість зросла до 1 022 [8].

Починаючи з другого кварталу 2024 року, темпи економічного зростання в

Україні уповільнилися, оскільки вичерпався ефект посткризового відновлення після глибокого падіння в 2022 році. Так, після скорочення реального ВВП на 28,8% у 2022 році, у 2023 році зафіксовано зростання на рівні 5,3%, а за результатами 2024 року приріст склав 2,9%. Прогноз Національного Банку України на 2025 рік зростання ВВП України складе 3,1% (Світовий банк – 2%) [10]. Темпи зростання промислового виробництва також сповільнилися: якщо у 2023 році вони становили 6,8%, то в 2024-му – лише 3,6%. У той же час, обсяги виконаних будівельних робіт у 2024 році зросли на 15,5%, досягнувши 204,7 млрд грн, хоча у 2023 році зростання складало 25%. За оцінками GMK Center, у доларовому еквіваленті обсяг будівельного ринку в 2024 році зріс на 14,6%, до \$5,1 млрд, що все ж на 45,2% менше, ніж у 2021 році (\$9,3 млрд). Індекс промислового виробництва (з базою 2016 року) впав з 101,7% у грудні 2021-го до 69,3% у грудні 2024-го. Аналогічно зменшився індекс будівельної продукції – з 199,7% до 83,6% відповідно [7].

Повномасштабна війна оголила найвразливіші ланки промислового комплексу України, водночас створивши унікальне вікно можливостей для глибокого реформування економічної структури. Це відкриває шлях до пріоритетного розвитку галузей і виробництв, здатних забезпечити ефективне використання національного ресурсного потенціалу та сприяти підвищенню конкурентоспроможності економіки на основі сучасних технологічних рішень. Підвищення економічної стійкості у період війни та забезпечення її відновлення в післявоєнний час вимагають стратегічного переходу від сировинної моделі до економіки з розвиненим сектором переробки. Такий підхід передбачає створення точок економічного зростання, розвиток перспективних промислових напрямів спеціалізації як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, а також впровадження «наскрізних» технологій, що мають мультиплікативний ефект для суміжних галузей, сприяючи також зменшенню рівня безробіття та соціальної напруги.

Модернізована українська промисловість має відповідати ключовим орієнтирам європейської промислової політики, серед яких визначальними є:

підвищення енергоефективності, цифрова трансформація, дотримання принципів сталого розвитку, запровадження ресурсоефективного та екологічно безпечного виробництва в рамках циркулярної економіки. Такий курс дозволить українським підприємствам виготовляти продукцію, сертифіковану за європейськими стандартами, інтегруватися до глобальних ланцюгів створення доданої вартості та розширювати співпрацю з партнерами з ЄС.

Серед конкурентних переваг України, що створюють сприятливі умови для міжнародного співробітництва й залучення іноземного капіталу, варто відзначити наявність власної мінерально-сировинної бази, вигідне географічне положення для оперативної логістики та розвитку експортного потенціалу, а також високий рівень наукового й інтелектуального ресурсу, здатного генерувати та впроваджувати інноваційні технічні рішення. Додатковий імпульс для активізації інвестиційної діяльності надає євроінтеграційний курс України та перспектива приєднання до Європейського Союзу, що відкриває шлях до глибшої економічної інтеграції та доступу до Єдиного ринку. Крім того, політична й військова підтримка міжнародних партнерів трансформується у сприятливий інвестиційний клімат, де висока дохідність капіталу поєднується з можливістю масштабної участі в модернізації української економіки, яка досі залишається суттєво недоінвестованою.

На думку В. М. Геєця, промислова політика – це напрям державної діяльності, спрямований на коригування ринкових процесів у тих випадках, коли їхній самостійний розвиток може призводити до негативних економічних наслідків. Автор підкреслює, що держава повинна мати обґрунтоване право втручання в економічні процеси через інструменти промислової політики, якщо для цього створені відповідні умови. Відповідно до підходів сучасної економічної думки, ефективна промислова політика повинна ґрунтуватися на принципах політичної економії, а саме: враховувати політичний контекст усередині країни, співвідноситися з наявними фінансовими й адміністративними ресурсами, передбачати зміцнення управлінського потенціалу, мати унікальний характер, базуватися на постійному аналізі фактичних результатів, а також бути

тісно пов'язана з науковими дослідженнями, які забезпечують розвиток та вдосконалення відповідних інструментів [3, с.6-7].

Серед ключових напрямів державної промислової політики в умовах війни та подальшої відбудови особливе значення має формування цілісної та пріоритетно орієнтованої стратегії підтримки критично важливих галузей промисловості в умовах обмежених ресурсів (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні напрями державної промислової політики в умовах війни та повоєнної відбудови

№	Напрямок політики / Захід	Короткий опис
1	Визначення стратегічних галузей	Прийняття Постанови КМУ про стратегічні галузі відповідно до перспектив спеціалізації; затвердження переліку критично важливої продукції (сировини, обладнання тощо).
2	Оновлення переліку стратегічних підприємств	Аналіз діяльності ключових підприємств, їх коопераційних зв'язків, уразливостей та потреб у підтримці.
3	Управління арештованими активами	Розширення механізму передачі арештованих промислових активів в управління шляхом внесення змін до законодавства (ЗУ №772-VIII).
4	Реалізація рішень РНБО з розвитку сировинної бази	Доопрацювання законопроекту №6227, створення програми розвитку титанової галузі, затвердження стратегічних родовищ для відкритих аукціонів.
5	Залучення міжнародного фінансування	Проведення консультацій з донорами щодо підтримки стратегічних галузей у межах програм повоєнного відновлення.
6	Розвиток інновацій і R&D	Включення до Плану відновлення України національної програми промислових досліджень і технологій, розширення інвестпроектів у стратегічних галузях.

Джерело: складено автором на основі [6]

Важливим кроком на шляху оновлення державної промислової політики є визначення стратегічних галузей на державному рівні з подальшою реалізацією їх підтримки. З цією метою необхідно доопрацювати та затвердити Постанову Кабінету Міністрів України «Про деякі питання розвитку промислового комплексу України», яка повинна містити чітко окреслений перелік стратегічних галузей відповідно до перспектив спеціалізації економіки. Важливо затвердження переліку критично важливої продукції – сировини, матеріалів і обладнання – які є ключовими для потреб воєнного часу та відбудови, враховуючи наявні ресурси виробництва, технологій та ринку.

Оновлення переліку стратегічно важливих підприємств, виходячи з нового бачення розвитку промисловості включає аналіз діяльності таких підприємств, їх коопераційних зв'язків, виявлення вразливих місць, потенціалу, потреб у підтримці та напрямів подальшого розвитку.

Для забезпечення функціонування арештованих промислових активів, які раніше належали російському або проросійському бізнесу слід розширити механізм спрощеної передачі таких активів в управління на всі стратегічні галузі шляхом внесення змін до пункту 1 підпункту 2 статті 211 Закону України № 772-VIII «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (від 10.11.2015 р.).

Одним із напрямів оновлення державної промислової політики, формування цілісної стратегії є виконання положень рішення РНБО України від 16.07.2021 р. щодо стимулювання розвитку мінерально-сировинної бази. Зокрема, йдеться про: доопрацювання та ухвалення Закону «Про внесення змін до Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» (проект № 6227 від 27.10.2021 р.); розробку Державної цільової економічної програми розвитку титанової галузі; затвердження переліку стратегічних родовищ, які надаватимуться у користування через відкриті аукціони з продажу спеціальних дозволів.

Важливим кроком на цьому шляху є ініціювання співпраці з міжнародними донорами з метою фінансового забезпечення реструктуризації та модернізації виробництва в межах пріоритетних промислових напрямів та інтеграція інноваційного компоненту до Плану відновлення України шляхом включення національної програми розвитку промислових досліджень і технологій (R&D), а також розширення переліку інвестиційних ініціатив у межах національної програми «Розвиток секторів економіки з доданою вартістю» за рахунок проєктів у стратегічно важливих галузях.

Капітальні інвестиції в Україні під час війни значно скоротились (рис.1).

Рисунок 1– Капітальні інвестиції в Україні в 2021-2024 рр., млрд дол

Джерело: складено автором на основі [4]

Одним із ключових векторів промислової політики в умовах війни та післявоєнного відновлення є активізація інвестицій у промисловий сектор, зосереджена на структурній трансформації економіки, пріоритетному розвитку переробної галузі та створенні нових робочих місць. У цьому контексті відбувається вдосконалення нормативно-правової бази. Зокрема, ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо особливостей регулювання земельних відносин для забезпечення швидкої реалізації інвестиційних проєктів, спрямованих на відновлення економіки України під час дії воєнного стану та у відбудовний період» (від 29.08.2022 р., № 7711). Цей нормативний акт спрямований на створення сприятливого інвестиційного середовища під час воєнного стану та в період повоєнної реконструкції для реалізації проєктів, включених до офіційного Переліку заходів з економічного відновлення. Додатковий імпульс інвестиційному розвитку можуть надати поліпшені умови кредитування підприємств промислової сфери, зокрема шляхом удосконалення державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %», із фокусом на заохочення вкладення власних коштів у модернізацію та розширення виробничих потужностей.

У сучасних умовах зростаючих внутрішніх і зовнішніх викликів забезпечення стійкості промислового виробництва потребує підтримки адаптивності та безперебійності функціонування виробничих ланцюгів. Для цього необхідним є впровадження цілого комплексу заходів, спрямованих на

створення сприятливих умов для стабільного енергозабезпечення підприємств стратегічного значення для економіки та безпеки держави. Важливим аспектом є державне співфінансування проєктів, пов'язаних із розвідкою, видобутком і первинною переробкою критичної сировини, що дозволяє зменшити залежність від зовнішніх джерел. Поряд з цим здійснюється диверсифікація каналів імпорту матеріалів, які неможливо виробляти в Україні у необхідних обсягах, а також підвищується рівень вторинного використання ресурсів. Для захисту внутрішнього ринку передбачено запровадження квотування експорту необробленої критично важливої сировини. Створення стабільних умов для промисловості також включає підтримку галузевих асоціацій, промислових кластерів і розвиток вертикально інтегрованих виробничих структур, які об'єднуюватимуть усі етапи – від видобутку до глибокої переробки. Водночас впроваджується ризик-орієнтований підхід до управління, який базується на системі раннього виявлення загроз функціонуванню виробничих ланцюгів через постійний діалог з представниками промислових галузей. Важливим напрямом є також залучення міжнародної фінансової допомоги та новітніх технологій для розвитку інноваційних проєктів у сфері кібербезпеки промислових систем, що набуває особливого значення в умовах зростаючої воєнної небезпеки, зокрема через створення спільних підприємств з країнами ЄС, де кібербезпека визнається однією з критичних вразливостей, що залежать від імпорту з третіх країн [12].

Машинобудівна промисловість є стратегічно важливою галуззю для забезпечення обороноздатності держави та посилення її економічної стійкості. Її розвиток має базуватися на підтримці інноваційних розробок у сфері оборонних технологій, розширенні співпраці з Міністерством оборони щодо контракування великих партій продукції оборонно-промислового комплексу із чітким визначенням тактико-технічних характеристик необхідного устаткування. Водночас важливим кроком є впровадження комплексної програми розвитку електротранспорту в Україні, яка передбачає не лише виробництво відповідної техніки, а й створення повного ланцюга доданої вартості: від переробки сировини та виробництва акумуляторних батарей до

утилізації відпрацьованих літій-іонних елементів, виготовлення зарядних пристроїв та розгортання інфраструктури зарядних станцій. Перспективним напрямом є також ініціювання спільних проєктів з європейськими підприємствами, інфраструктурними фондами, інвесторами та представниками альтернативної енергетики, що сприятиме інтеграції українського машинобудування у європейський економічний простір [2]. Не менш важливим є посилення співпраці між науково-дослідними установами та виробничими підрозділами машинобудівного сектора, що дозволить оперативно вирішувати питання розробки нових матеріалів, створення сучасних технологій і формування конкурентоспроможних національних брендів. Для забезпечення ефективного планування та прогнозування розвитку галузі доцільно проводити на державному рівні патентно-аналітичні, кон'юнктурні та маркетингові дослідження, які б дозволили виявити найбільш перспективні напрями науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, оцінити потенціал створення конкурентної продукції та передбачити зміни споживчого попиту на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Модернізація металургійної галузі на основі новітніх технологій стала ключовим пріоритетом сучасної промислової політики, оскільки її розвиток відіграє визначальну роль у забезпеченні відповідності світовим тенденціям сталого виробництва та сприяє повоєнному відновленню промисловості шляхом впровадження екологічно орієнтованих підходів. Центральним завданням є перехід до «зеленої» трансформації сталеливарного виробництва, зокрема шляхом впровадження електровиплавки, безперервного лиття металу та стимулювання створення металургійних електричних мінізаводів. У контексті забезпечення доступу до критичної сировини стратегічного значення важливою є заборона експорту металобрухту, необхідного для декарбонізації української металургії, на період дії воєнного стану та визначений післявоєнний час. Додатковим чинником підтримки галузі є розвиток внутрішнього ринку через стимулювання попиту на продукцію вітчизняного виробництва. Актуальним залишається питання ухвалення законодавчих ініціатив, таких як проєкт Закону

України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткової підтримки вітчизняної промисловості та бізнесу під час воєнного стану» (реєстраційний номер 8298 від 22.12.2022 р.), яким, зокрема, передбачено зниження ставки рентної плати за користування надрами для видобутку залізної руди до нульового рівня у разі її переробки на території України. У межах системної підтримки галузі актуальною є також розробка Програми модернізації інфраструктури реального сектора економіки з урахуванням необхідності оновлення зруйнованих або зношених металевих конструкцій та формування прогностичних показників потреби в металопродукції, яку можна забезпечити вітчизняними підприємствами. Крім того, важливо вживати заходів для зменшення логістичних витрат у сфері транспортування продукції гірничо-металургійного комплексу, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української металургії на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Наступним напрямком оновленої промислової політики є розвиток галузі будівельних матеріалів з орієнтованими на внутрішній ринок виробництвами для забезпечення повоєнного відновлення економіки, шляхом: очищення територій від відходів, що утворилися внаслідок руйнації цивільної і критичної інфраструктури, житлових будинків та виділення для тимчасового складування відходів руйнації окремих ділянок для подальшого рециклінгу та оброблення матеріалів; - стимулювання інвестицій у виробництва будівельних матеріалів у регіонах, де розташовані унікальні глибокі інтегровані виробничі комплекси, наближені до родовищ і кар'єрів сировини; залучення міжнародної технічної та гуманітарної допомоги для переробки будівельного сміття.

Одним із ключових напрямів оновлення промислової політики в умовах війни та в повоєнний період виступає підвищення рівня перероблення сільськогосподарської сировини. Такий підхід спрямований на зміцнення продовольчої безпеки держави, збільшення валютних надходжень від експорту та посилення зовнішньоекономічної стабільності в умовах введення деякими країнами обмежень на імпорту аграрної продукції з України. З метою реалізації

зазначених завдань доцільним є впровадження програми пільгового кредитування для придбання обладнання, призначеного для зберігання, перероблення сільськогосподарської сировини та пакування кінцевої продукції. Важливо також активізувати залучення міжнародної технічної допомоги та партнерських ресурсів у межах ініціативи ЄС «EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП» для підтримки нових ініціатив, у тому числі через гранти Фонду розвитку підприємництва на підтримку малих і середніх підприємств харчової переробної галузі [11]. Особливої уваги потребують заходи зі стимулювання внутрішнього виробництва технологічного обладнання для харчопереробної промисловості, а також формування кооперативів, що спеціалізуються на виготовленні готової харчової продукції та біопалива з локальної сировини для задоволення потреб місцевих громад і комерційного використання.

Одним із важливих напрямків оновлення національної промислової політики є реалізація комплексних проєктів, спрямованих на відновлення потенціалу українських родовищ корисних копалин у співпраці з міжнародними інвесторами. Зокрема, це передбачає створення замкнутого циклу виробництва титану в Україні, а в перспективі – розширення випуску готової продукції з цього металу. Важливим етапом є відновлення (у разі руйнування) та технічне переоснащення підприємств, які займаються видобутком кам'яного вугілля, з фокусом на розробку перспективних запасів енергетичного та коксівного вугілля [13]. Особливу увагу необхідно приділити організації перероблення відходів гірничодобувних та вугільних підприємств, що накопичувалися протягом десятиліть в східних регіонах України [5]. Також важливою є подальша розробка Солотвинського родовища харчової солі в Закарпатті та пріоритетне відновлення діяльності ДП «Артемсіль» в м. Соледар після деокупації, зокрема у Бахмутському районі Донецької області.

Стимулювання вторинного перероблення сировинних ресурсів, що зменшуватиме використання невідновлюваної сировини у промисловому виробництві, формуватиме ресурс для відновлення зруйнованої інфраструктури та енергетичного забезпечення країни, сприятиме пришвидшеній інтеграції України до європейського порядку денного «зеленого курсу».

Подальша адаптація українського законодавства до європейських стандартів і вимог, поглиблення інтеграції українського бізнесу на ринки ЄС, реалізація «промислового безвізу» та прискорення секторальної інтеграції мають бути основними напрямками політики. Для цього необхідно сприяти якнайшвидшому укладанню угоди АСАА і розширенню її дії на інші перспективні галузі. Зокрема, варто ініціювати переговори з європейською стороною щодо надання окремої допомоги для відновлення та розвитку інфраструктури технічного регулювання.

Важливим аспектом поглиблення партнерства між Україною та Європейським Союзом є включення до спільного порядку денного ініціатив, спрямованих на розвиток переробки стратегічних корисних копалин. Це дозволить Україні скористатися фінансовою, експертною та технологічною підтримкою з боку ЄС для відбудови, модернізації та створення виробничих потужностей на своїй території відповідно до положень Меморандуму про стратегічне партнерство у сфері сировинних ресурсів, підписаного 13 липня 2021 року. Одночасно доцільно розробити ефективну нормативно-правову базу для системної оцінки результативності господарської діяльності та дотримання інвестиційних зобов'язань інвесторами, які реалізують проєкти з видобутку й переробки стратегічної сировини, з урахуванням положень Регламенту ЄС 2019/452 щодо перевірки прямих іноземних інвестицій. Крім того, доцільно ініціювати запровадження міжнародними фінансовими інституціями грантових механізмів для іноземних інвесторів, що працюють не лише у сфері видобутку, а й у переробці стратегічної сировини в Україні, за умови дотримання високих екологічних стандартів та створення робочих місць [9, с. 132].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Відновлення економічної динаміки в умовах війни вимагає подолання наявних проблем і обмежень, масштабування успішних стратегій підприємств для подолання кризи та адаптації до нових умов. В умовах війни та повоєнного відновлення Україна повинна націлюватися на відновлення та модернізацію основних секторів економіки, зокрема промисловості, з урахуванням сучасних технологічних та

екологічних вимог. Пріоритетом є стимулювання переробних виробництв, що дозволить не лише підвищити ефективність використання ресурсів, але й зміцнити економічну безпеку країни. Для підтримки обороноздатності та сталого розвитку української економіки важливо сприяти інноваційним розробкам у стратегічних галузях, таких як машинобудування, електротранспорт, а також в індустрії виробництва та перероблення корисних копалин. Водночас необхідно налагодити співпрацю з міжнародними партнерами для впровадження новітніх технологій та модернізації виробництва. У період війни та відновлення важливо створити умови для залучення інвестицій у стратегічні галузі. Це включає розробку пільгових програм кредитування, залучення міжнародних донорів і партнерів, а також модернізацію інфраструктури через співпрацю з європейськими фінансовими інститутами. Для інтеграції в глобальні ринки та зміцнення економічної позиції України необхідно продовжити адаптацію національного законодавства до європейських стандартів. Важливо розвивати сировинний сектор, зокрема через впровадження «промислового безвізу», підтримку переробних проєктів, що сприятимуть зростанню експорту та економічної стабільності.

Важливим аспектом є екологічна трансформація української промисловості, зокрема через «зелені» технології у металургії, переробку відходів та створення інноваційних підприємств у сферах електротранспорту та альтернативної енергетики. Це допоможе підвищити стійкість економіки до внутрішніх та зовнішніх викликів. Оновлення та розвиток інфраструктури, а також впровадження нових науково-технічних рішень є ключовими для забезпечення стабільності та динамічного розвитку реального сектору економіки. Важливо підтримувати державні ініціативи, спрямовані на модернізацію виробництв, створення нових робочих місць і залучення інвестицій. Загалом, необхідно підвищити адаптивність економіки через підтримку ключових галузей, впровадження інновацій та сучасних технологій, зміцнення співпраці з міжнародними партнерами, а також забезпечення стійкості виробничих ланцюгів і національної економічної безпеки в умовах нових глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Для прикладу : ЄБРР стане власником 35 % акцій львівського індустріального парку М10 та інвестує в нього 24,5 млн доларів. URL: <https://surl.li/vsuffd> (дата звернення: 20.04.2025).
2. Відновлення та реконструкція повоєнної економіки України : наук. доповідь. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2022. 305 с. URL: <https://surl.li/olqbql> (дата звернення: 20.04.2025).
3. Геєць В. М. Суперечності та перспективи економічного зростання на інноваційній основі в Україні. *Економіка України*. 2024. № 11 (756). С. 3-28.
4. Капітальні інвестиції. URL: <https://surl.li/wwmeei> (дата звернення: 20.04.2025).
5. Кузик І. М. Вплив породних відвалів шахт на компоненти довкілля та визначення можливостей щодо його зменшення. Екологія і природокористування. 2012. Вип. 15. С. 23–37. URL: <https://surl.li/rlllyy> (дата звернення: 20.04.2025).
6. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.] ; за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с. URL: <https://surl.lu/zugrmz> (дата звернення: 20.04.2025).
7. Індекс промислового виробництва. URL : <https://surl.lu/rbsdsvz> (дата звернення: 20.04.2025).
8. У 2024 році українці частіше відкривали компанії у секторах машинобудування, ІТ і телекомунікацій. Дослідження YouControl. URL: <https://surl.li/juavvu> (дата звернення: 20.04.2025).
9. Шевченко А. В. Напрями та завдання промислової політики України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Проблеми економіки*. № 3 (57), 2023. С. 128-133. URL : <https://surl.li/kbdpil> (дата звернення: 20.04.2025).
10. Юрій Григоренко. Україні потрібні нові драйвери зростання, які можна знайти тільки в промисловому сегменті. URL: <https://surl.lu/rmmzfn> (дата звернення: 20.04.2025).

11. EU4Business : відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП. URL: <https://surl.lu/polnih> (дата звернення: 20.04.2025).
12. EU strategic dependencies and capacities : second stage of in-depth reviews. URL: <https://surli.cc/iostkj> (даа звернення: 20.04.2025).
13. Snihova O. Prospects of recovery of efficient functioning of coal industry in the east of Ukraine. Scientific Bulletin of National Mining University. 2019, Issue 1, p. 147-154. URL: <https://surl.lu/axwtee> (дата звернення: 20.04.2025).

УДК 334.72:005.35

Павлюк Т. І., кандидат економічних наук, доцент

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5300-3588>

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті досліджено специфіку реалізації концепції соціально відповідального бізнесу в умовах воєнного конфлікту. Проаналізовано нові виклики та можливості, які постають перед підприємствами під час війни, а також трансформацію традиційних підходів до корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Визначено основні напрями діяльності бізнесу, спрямовані на підтримку Збройних сил, допомогу постраждалому населенню, відновлення інфраструктури та забезпечення гуманітарних потреб. Окрему увагу приділено питанням співпраці бізнесу з державними органами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Підкреслено роль соціально відповідального бізнесу у збереженні економічної стабільності, зміцненні соціальної єдності та формуванні основ для післявоєнного відновлення країни. Результати дослідження можуть бути використані для розробки ефективних стратегій КСВ у кризових умовах.